

ABSTRAKT

V dopise Jean-Baptistu Leroyovi v roce 1789, Benjamin Franklin, poznamenal, že „...v tomto světě není nic, co by bylo jisté, kromě smrti a daní!“ Nicméně občané a podniky přicházejí se šikovnými způsoby, jak se vyhnout placení daní až do té doby, dokud nejsou chyceni, pokud tedy vůbec někdy chyceni jsou. Vývoj daňových systémů a jejich doprovodných právních rámců nevyhnutelně vede k úpravám způsobů vyhýbání se daním a mechanismů, které jsou zajímavé pro ekonomy, sociální psychology, i pro veřejnou správu.

Cílem této práce je studium účinků přesunu směrem k nepřímému zdanění, obecně rozšířeného v Evropské unii (EU), na dodržování daňových předpisů firmami. Tento posun se obecně vyznačuje rostoucími spotřebními daněmi, zejména pak daně z přidané hodnoty (DPH), a poklesem daně z příjmu právnických osob (DPPO). Přestože politika radikálního snížení korporátní daňové zátěže pravděpodobně povede k pravdivějšímu reportování zisků, můj výzkum naznačuje, že se firemní praktiky na vyhýbání se daním přesunou do jiných daňových kategorií, jako je například daň ze sociálního zabezpečení, kde je možné generovat velké úspory pomocí daňových úniků. Pokud jsou daně z mezd výrazně vyšší než korporátní daně, vzniká motivace pro firmy, aby přiznávali uměle nízké mzdy, jelikož podhodnocení nákladů práce je levnější než placení plných příspěvků. Kapitola 1 této dizertační práce s názvem „Vliv nízké korporátní daňové sazby na úniky na dani ze mzdy“, zkoumá fenomén podhodnocování mezd v Bulharsku, které má jednu z nejnižších sazeb DPPO v EU, a přesto, díky negativnímu demografickému vývoji a nízké kapacitě vybírat daně, udržuje vysoké srážky z mezd.

Zajímavý trend, který je možné pozorovat ve střední a východní Evropě a v menším měřítku i ve „starých“ členských státech EU, je, že i přes dramatické snižování sazeb, příjmy z korporátních daní vykazují vzestupnou tendenci. Do jaké míry firmy předvídají snižování daňových sazeb a pak přesouvají zdanitelný příjem do let s nižší DPPO se stává důležitou empirickou otázkou vzhledem k jejímu významu pro ztrátu mrtvé váhy z korporátní daně. Ať již je ho dosaženo pomocí účetních manipulací nebo přímo snížením daňových úniků, intertemporální přesouvání příjmů může být jedním z možných vysvětlení pro stabilitu příjmů z DPPO. Data ohledně intertemporálního přesouvání příjmů spolu s diskuzí o daňových pobídkách a načasování snižování DPPO jsou uvedena v kapitole 2 s názvem „Intertemporální přesouvání příjmů v důsledku očekávaných nižších korporátních daňových sazeb: Daňové reformy ve střední a východní Evropě“. Kapitola používá panelová data na úrovni firem z Bulharska, České republiky, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenska.

Další neméně důležitý posun, kromě většího spoléhání se na nepřímé daně, je globální posun směrem k bezhotovostní ekonomice a jeho důsledky pro vymáhání daní. Kapitola 3 s názvem „Dopad peněžních a karetních transakcí na účinnost výběru DPH,“ zkoumá, zda viditelnost plateb kartou přispívá k lepšímu plnění daňových povinností v případě DPH. Zatímco se nepodařilo prokázat, že by karetní transakce zvyšovaly výběr DPH na panelu s 26 zemí EU, platby v hotovosti mají prokazatelně negativní korelaci s poměrem DPH a spotřeby.

Značná závislost příjmů na nepřímých daních spolu s rostoucí četností podvodů na DPH si vyžaduje reformu v designu DPH, a zejména pak způsobu jejího výběru, tak jak nedávno navrhla Evropská komise. Poslední kapitola této dizertační práce s názvem „Výběr daně z přidané hodnoty v reálném čase: Některé obchodní a právní důsledky,“ analyzuje proveditelnost mechanismu split-plateb v reálném čase (zadržování DPH) pro elektronické platby, což by eliminovalo systém dělených plateb, ale také znemožnilo, aby DPH procházelo soukromými bankovními účty. Každá technologická

reforma v tomto směru však vyvolává důležité otázky týkající se ochrany soukromých údajů, které mohou být analyzovány v kontextu širší debaty o vlastnických právech v ekonomice vytrvale postupující směrem k platební digitalizaci. Ještě důležitější otázkou je, zda by se daňové systémy měly vyvíjet směrem k nedobrovolnému plnění, vzhledem k nebývalému množství informací, ke kterým potenciálně mohou daňové úřady získat přístup.